

BÀI 21

PHONG TRÀO YÊU NƯỚC CHỐNG PHÁP CỦA NHÂN DÂN VIỆT NAM TRONG NHỮNG NĂM CUỐI THẾ KỈ XIX

I. PHONG TRÀO CẦN VƯƠNG

1. Cuộc phản công quân Pháp của phái chủ chiến tại kinh thành Huế và sự bùng nổ của phong trào Cần Vương.

* *Tình hình Việt Nam sau Hiệp ước năm 1883 và 1884*

- Pháp: Sau hai Hiệp ước năm 1883 và 1884, thực dân Pháp bắt đầu thiết lập chế độ bảo hộ và bộ máy chính quyền trên lãnh thổ Bắc Kỳ và Trung Kỳ.

- Ta:

+ Phong trào đấu tranh chống Pháp của nhân ta tiếp tục phát triển.

+ Phe chủ chiến trong triều đình do Tôn Thất Thuyết đứng đầu, mạnh tay hành động.

* *Cuộc phản công của phái chủ chiến tại kinh thành Huế (7/1885)*

- Đêm mùng 4 rạng 5/7/1885, Tôn Thất Thuyết hạ lệnh cho các đạo quân tấn công quân Pháp ở đồn Mang Cá và tòa Khâm sứ.

- Sáng 5-7-1885, quân Pháp phản công.

=> Tôn Thất Thuyết đưa vua Hàm Nghi rút khỏi kinh thành lên sơn phòng Tân Sở (Quảng Trị).

- 13-7-1885, Tôn Thất Thuyết lấy danh nghĩa vua Hàm Nghi xuống chiếu Cần vương, kêu gọi văn thân, sĩ phu và nhân dân cả nước đứng lên vì vua mà kháng chiến.

=> thoi bùng ngọn lửa đấu tranh của nhân dân ta, tạo thành một phong trào vũ trang chống Pháp kéo dài suốt gần 10 năm.

2. Các giai đoạn phát triển của phong trào Cần Vương

a) *Từ năm 1885 đến 1888*

- Lực lượng lãnh đạo: Hàm Nghi và Tôn Thất Thuyết

- Địa bàn: rộng lớn từ Bắc vào Nam, sôi nổi nhất là Bắc Kỳ và Trung Kỳ.

- Các cuộc khởi nghĩa tiêu biểu: khởi nghĩa của Mai Xuân Thưởng (Bình Định), Phạm Bành, Đinh Công Tráng (Thanh Hóa), Phan Đình Phùng, Cao Thắng (Hà Tĩnh), ...

=> Cuối năm 1888, vua Hàm Nghi bị bắt.

b) *Giai đoạn từ năm 1888 đến năm 1896*

- Lực lượng lãnh đạo: văn thân, sĩ phu yêu nước.

- Địa bàn: Thu hẹp, quy tụ thành trung tâm lớn. Trọng tâm chuyển lên vùng trung du và miền núi.

- Các cuộc khởi nghĩa tiêu biểu: k/n Hùng Lĩnh do Tống Duy Tân và Cao Điền chỉ huy; khởi nghĩa Hương Khê do Phan Đình Phùng và Cao Thắng chỉ huy.

=> Đầu năm 1896, khởi nghĩa Hương Khê thất bại, phong trào Cần Vương chấm dứt.

II. MỘT SỐ CUỘC KHỞI NGHĨA TIÊU BIỂU TRONG PHONG TRÀO CẦN VƯƠNG VÀ PHONG TRÀO ĐẤU TRANH TỰ VỆ CUỐI THẾ KỈ XIX.

Cuộc khởi nghĩa	Sự kiện tiêu biểu
Khởi nghĩa Bãi Sậy (1883 – 1892)	- Từ 1883 – 1885, phong trào chống Pháp do Đinh Gia Quế lãnh đạo, địa bàn chủ yếu trong vùng Bãi Sậy.
	- Từ 1885 – 1887, khởi nghĩa do Nguyễn Thiện Thuật lãnh đạo, đã đẩy lùi được nhiều cuộc càn quét của Pháp, gây cho Pháp nhiều thiệt hại.
	- Từ 1888 - 1889, cuộc chiến diễn ra quyết liệt. Ưu thế về binh lực đã giúp Pháp đàn áp được cuộc khởi nghĩa.

Khởi nghĩa Ba Đình (1886 – 1887)	- Tháng 12/1886, Pháp tập trung lực lượng tấn công vào căn cứ Ba Đình nhưng thất bại.
	- Năm 1887, Pháp thực hiện nhiều cuộc tấn công, nhiều thủ lĩnh hi sinh. Khởi nghĩa Ba Đình hoàn toàn tan rã.
Khởi nghĩa Hương Khê (1885 – 1896)	- Từ 1885 – 1888, nghĩa quân chuẩn bị lực lượng, xây dựng cơ sở chiến đấu, chế tạo vũ khí, tích lũy lương thực.
	- Từ 1888 – 1896, nghĩa quân bước vào cuộc chiến quyết liệt, mở các cuộc tập kích, đẩy lùi các cuộc hành quân càn quét của địch.
	- Tháng 28/12/1895, Phan Đình Phùng hy sinh, khởi nghĩa kết thúc.
	- <u>Ý nghĩa:</u> + thể hiện tinh thần yêu nước, quyết tâm chống giặc của nhân dân ta. + là cuộc khởi nghĩa tiêu biểu nhất trong phong trào Cần vương.
Khởi nghĩa Yên Thế (1884 – 1913)	- 1884-1892: dưới sự chỉ huy của Đề Năm, nghĩa quân đã xây dựng hệ thống phòng thủ ở Bắc Yên Thế, đẩy lùi nhiều cuộc càn quét của địch.
	- 1893-1908: dưới sự lãnh đạo của Đề Thám, nghĩa quân đã giảng hoà với Pháp 2 lần để củng cố lực lượng, âm thầm chống Pháp.
	- 1909-1913: Pháp mở cuộc tấn công, nghĩa quân di chuyển liên tục từ nơi này sang nơi khác. Tháng 2-1913, Đề Thám bị sát hại, phong trào tan rã.